

УПРОВАДЖЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ERP-СИСТЕМ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

INTRODUCTION AND APPLICATION OF MODERN INFORMATION TECHNOLOGIES AND ERP-SYSTEMS IN THE ACCOUNTING OF DOMESTIC ENTERPRISES

Онищенко О.В.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і фінансів,
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського

Onyshchenko Oksana
PhD (Econ.),
Associate Professor of the Department of Accounting and Finance,
Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

Сьогодні інформаційні технології перетворилися на один із найважливіших чинників економічного зростання, а сама галузь інформаційних технологій стала своєрідним двигуном світової економіки. Необхідність упровадження сучасних інформаційних систем вимагає забезпечення трансформації системи обліку інформації, що набуває особливого значення в умовах структурних трансформацій, характерних для переходу до цифрової економіки. ERP-системи (Enterprise Resource Planning) фактично стали світовими стандартами та являють собою інформаційні системи планування та керування усіма ресурсами підприємства, які необхідні для здійснення продажів, виробництва, закупівель і обліку під час виконання замовлень у сферах виробництва, дистрибуції та надання послуг. Ці системи сполучають у собі функції обліку, управління, контролю й аналізу одночасно і реалізують найкращі світові практики ведення сучасного бізнесу. Проте їх упровадження на українських ринках пов'язано з низкою труднощів. Одним із головних питань для українських підприємств є питання змін в управлінському та бухгалтерському обліку, які виникають під час упровадження ERP-систем.

Ключові слова: інформаційні технології, бухгалтерський облік, управлінський облік, ERP-системи.

Сегодня информационные технологии превратились в один из важнейших факторов экономического роста, а сама отрасль информационных технологий стала своеобразным двигателем мировой экономики. Необходимость внедрения современных информационных систем требует обеспечения трансформации системы учета информации, приобретает особое значение в условиях структурных преобразований, характерных для перехода к цифровой экономике. ERP-системы (Enterprise Resource Planning) фактически стали мировым стандартом и представляют собой информационные системы планирования и управления всеми ресурсами предприятия, которые необходимы для осуществления продаж, производства, закупок и учета при исполнении заказов в сферах производства, дистрибуции и оказания услуг. Эти системы сочетают в себе функции учета, управления, контроля и анализа одновременно и реализуют лучшие мировые практики ведения современного бизнеса. Однако их внедрение на украинских рынках связано с рядом трудностей. Одним из главных вопросов для украинских предприятий является вопрос изменений в управленческом и бухгалтерском учете, которые возникают при внедрении ERP-систем.

Ключевые слова: информационные технологии, бухгалтерский учет, управленческий учет, ERP-системы.

Today information technologies have become one of the most important factors of economic growth, and the information technology industry itself has become a kind of engine of the global economy. The need to introduce modern information systems requires the transformation of the information accounting system, which is of particular importance in the context of structural changes characteristic of the transition to the digital economy. ERP systems (Enterprise Resource Planning) have actually become world standards and are information systems for planning and managing all the resources of an enterprise that are necessary for sales, production, procurement and account-

ing in order execution in the areas of production, distribution and service delivery. These systems combine the functions of accounting, management, control and analysis at the same time and implement the best global practices of modern business. However, their implementation in the Ukrainian markets is associated with a number of difficulties. One of the main issues for Ukrainian enterprises is the issue of changes in management and accounting, which arise during the implementation of ERP-systems. The introduction of ERP-systems in organizations is often accompanied by significant changes in the organizational structure and ways of working. The undoubted advantages of ERP systems, such as compliance with standards, comprehensiveness of the proposed solution, extensive implementation experience, a high level of maintenance and services, under Ukrainian conditions can turn into flaws, since the standards may not coincide, the complexity of the solution may reduce the flexibility of the system. The experience of other countries may not give advantages to Ukraine. A complete understanding is needed by the management of the need to introduce information technology; the realization that the information system is a management system, not an accounting system; that the information system must meet the requirements and standards of management ERP. Therefore, ERP-systems should be based on domestic legislation and management features.

Key words: information technology, accounting, management accounting, ERP-systems.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Широке впровадження сучасних технологій у практику ведення бухгалтерського обліку виправдане реалізацією у його системі процедур збирання, обробки, зберігання та передавання інформації про господарську діяльність підприємства, що потребує автоматизації цих процедур для підвищення ефективності їх здійснення.

Сьогодні для українських підприємств найбільш актуальними є такі концепції інформаційних систем, як ERP-системи (Enterprise Resource Planning), які фактично стали світовими стандартами та являють собою інформаційні системи планування та керування усіма ресурсами підприємства. Ці системи сполучають у собі функції обліку, управління, контролю й аналізу одночасно і реалізують найкращі світові практики ведення сучасного бізнесу, дають змогу організаціям інтегрувати всі бізнес-процеси, швидше обробляти звітність та аналіз інформації, а також надавати інформацію в реальному часі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Проблемам застосування інформаційних технологій у бухгалтерському обліку присвячено роботи Ф.Ф. Бутинця, В.М. Гужви, В.П. Завгороднього, С.В. Івахненкова, В.І. Ісакова, Ю.А. Кузьмінського, П.О. Куцика, В.Д. Шквіра, О.І. Волота, N. Dechow, J. Mouritsen, T. Davenport та ін. Аналіз останньої літератури та періодичних матеріалів дав змогу зробити висновки, що питання впровадження та використання сучасних інформаційних систем та технологій у бухгалтерському обліку вітчизняних підприємств стоїть дуже гостро.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. У сучасних інформаційних ERP-системах сконцентровано останні досягнення світової практики автоматизації управління підприємствами, проте їх впровадження на українських ринках пов'язано з низкою труднощів. Одним із головних питань для українських

підприємств є питання змін в управлінському та бухгалтерському обліку, які виникають під час впровадження ERP-систем.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є проведення аналізу щодо освоєння інформаційних технологій у різних країнах світу, дослідження особливостей та значення інформаційних ERP-систем, а також розроблення науково-практичних рекомендацій щодо трансформації управлінського та бухгалтерського обліку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сучасна економіка характеризується інтенсивними змінами і високим ризиком, для неї важливими є максимально швидке ухвалення обґрунтованих стратегічних рішень і створення адекватної системи управління. Одним з ефективних напрямів удосконалення процесу управління є розроблення та впровадження сучасних інформаційно-управляючих систем і технологій. Упровадження інформаційних технологій спричиняє істотні організаційні зміни, трансформуючи структуру організацій та характер бізнес-процесів, механізми управління виробничими та трудовими процесами. Нові інформаційні технології управління є важливим і необхідним засобом, який дає змогу: швидко, якісно і надійно виконувати отримання, облік, зберігання й обробку інформації; значно скоротити управлінський персонал підприємства, який задіяний у процесах збирання, обробки, обліку, зберігання інформації; забезпечити у потрібні терміни керівництво й управлінсько-технічний персонал підприємства якісною інформацією; своєчасно та якісно вести аналіз і прогнозування господарської діяльності підприємства; швидко і якісно приймати рішення по всіх питаннях управління підприємством.

Практика останніх десятиліть показує, що успішна діяльність країн у галузі інформаційних технологій дає їм змогу зайняти гідне місце в структурі «нової економіки» і тим самим забезпечити довгострокові перспективи економічного зростання. Сьогодні інформаційні технології можуть розглядатися не тільки як джерело

нарощування експортного потенціалу за рахунок розвитку торгівлі ними, а й як один із найважливіших засобів зміцнення конкурентоспроможності окремих промислових галузей та економіки у цілому.

Аналіз країн світу щодо освоєння інформаційних технологій у 2016 р. (за семибальною шкалою) дав змогу зробити висновок, що лідером серед країн з впровадження інформаційних технологій є Ісландія (6,2 бали) та Японія, США та Норвегія (по 6,1 бали). За даними Всесвітнього економічного форуму, Україна займає 100-е місце серед 139 країн, що досліджуються (4,2 бали) [1].

За здатністю компаній до інновацій лідерами є Швейцарія (6,0 балів), США (5,9 бали) та Ізраїль (5,9 бали). Україна займає 52-е місце (4,2 бали) серед 139 країн. За рівнем використання підприємствами країни інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для транзакцій з іншими підприємствами лідерами є Японія (6,1 бали), United Kingdom (6,0 балів) та Switzerland (6,0 балів). Україна займає 89-е місце (4,4 бали) зі 139 країн. Тобто за всіма рівнями запровадження інформаційних технологій Україна відстає від провідних країн світу.

Значне відставання України у сфері впровадження та використання інформаційних технологій пояснюється:

- низьким рівнем використання інформаційних технологій населенням;
- несприятливим середовищем для розвитку ІТ-інфраструктури;
- несприятливим політичним та регуляторним середовищем;
- несприятливим ринковим та інноваційним середовищем;
- низьким рівнем готовності до використання інформаційних технологій із боку бізнесу та органів влади;
- слабким впливом інформаційних технологій на економічну і соціальну сферу.

У глобальному звіті Всесвітнього економічного форуму ще в 2014 р. було зазначено [2], що цифрові інформаційні технології мають пряме відношення до економічного зростання і створення робочих місць. На ринках, що розвиваються, а саме до таких належить Україна, всеосяжне використання цифрових інформаційних технологій може призвести до створення понад півмільярда робочих місць тільки протягом наступного десятиліття, адже нові інформаційні технології істотно впливають на всі галузі економіки.

Своєю чергою, такі явища, як технологічний розвиток та глобалізація бізнесу, призводять до зростаючої складності організацій, що є характерним для останнього часу [3]. Ця зростаюча складність щодня вимагає виробляти, обробляти і зберігати велику кількість інформації, а інформаційні системи повинні забезпечувати ефективність цих процесів. Отже,

впровадження сучасних інформаційних систем дає змогу забезпечити трансформацію систем обліку та безпеку інформації, що набуває особливого значення в умовах структурних трансформацій, характерних для переходу до цифрової економіки.

Однією із сучасних інформаційних систем є ERP-системи (Enterprise Resource Planning), які фактично стали світовими стандартами та являють собою інформаційні системи планування й керування всіма ресурсами підприємства, які необхідні для здійснення продажів, виробництва, закупівель і обліку під час виконання замовлень у сферах виробництва, дистрибуції та надання послуг. Ці системи сполучають у собі функції обліку, управління, контролю й аналізу одночасно і реалізують найкращі світові практики ведення сучасного бізнесу. Саме впровадження компанією ERP-системи означає перехід на більш високу стадію розвитку, адже вона дає змогу найбільш ефективно реалізовувати можливості компанії. Ця система дає змогу організаціям інтегрувати всі бізнес-процеси, швидше обробляти звітність та аналіз інформації, а також надавати інформацію в реальному часі [4–6].

Нині ERP-системи, бази даних та Інтернет являють собою нові форми організації операцій, які дають змогу інтегрувати види діяльності та керувати ними в реальному часі. Без успішної реалізації ERP-систем прогнозовані переваги від підвищення продуктивності та конкурентних переваг не з'являться [7]. Системи ERP устанавлюють єдині стандарти управління інформаційними потоками через інтеграцію даних. Вони забезпечують прозорість використання інформації шляхом детального представлення організаційних процесів та своєчасного надання інформації до функціональних підрозділів компанії [4]. Із цих причин системи ERP були з ентузіазмом сприйняті багатонаціональними компаніями з їхньою глобальною діловою активністю, що дало змогу забезпечити досконалий контроль над розосередженими виробничими і сервісними підрозділами [8; 9].

Серед критичних чинників успішної реалізації ERP-систем зазначають: підтримку топ-менеджменту та зобов'язання, навчання та освіту, управління проектами, чітке бачення та цілі системи ERP, обережне управління змінами та міжвідомчі комунікації [10].

ERP-системи задовольняють більшості запитів як середніх, так і великих підприємств. Вони можуть працювати з різними операційними системами (Windows NT, UNIX, Solaris, AIX і т. д.) і системами управління базами даних (Oracle, Informix). Ці системи мають подвійну природу: з одного боку, це корпоративні інформаційні системи, а з іншого – їх часто розглядають як певний стандарт або концепцію управління, що знайшла практичну реалізацію у відповідній інформаційній системі [11].

Як зазначають С.В. Івахненко та О.В. Мелих, саме ERP-системи максимально відповідають потребам системи управління вітчизняними великими та середніми підприємствами. Вони допомагають компанії отримати максимальні конкурентні переваги [12]. У програмних продуктах ERP-класу зроблена спроба відійти від старих уявлень, коли служба системи управління сприймалася як замкнена інформаційна система. Ці системи підтримують переважну більшість видів діяльності, що створюють вартість: постачання, виробництво, дистрибуцію, логістику тощо, вагомо змінюють традиційну роль бухгалтерів. Звичне для нас розуміння типових бухгалтерських завдань, таких як ведення первинного обліку, розрахунок податків, підготовка фінансової звітності, доповнюється новими завданнями, тісно пов'язаними із внутрішнім плануванням і контролінгом. У ERP-системах широко застосовуються засоби штрих-кодування, що призначені для автоматизації обліку складських запасів і продажів. Це усуває необхідність у передачі даних від системи до системи.

Якщо бухгалтерські інформаційні системи структуруються відповідно до ділянок обліку, які охоплюють один чи кілька бухгалтерських рахунків, то ERP-система (невід'ємним складником якої є ключові модулі, що відповідають за ведення бухгалтерського, фінансового та управлінського обліку, контролінгу платежів та розрахунків, підготовку консолідованої звітності тощо) описує функції всередині трьох основних процесів розширеного економічного відтворення: придбання, виробництва і реалізації [11]. Відповідно, в ERP-системах у центрі уваги знаходяться не бухгалтерські рахунки, а господарські операції й економічні чинники господарської діяльності підприємства. Особливістю автоматизованого обліку в ERP-системах є те, що більшість програмних рішень цього класу дає змогу використовувати одну інтегровану програму замість декількох розрізаних. Єдина система може управляти обробкою, логістикою, дистрибуцією, запасами, доставкою, виставленням рахунків-фактур та реалізувати концепцію глобального обліку.

Сучасні інформаційні технології зробили країни інформаційно більш відкритими, а існування глобальних інформаційних систем дає змогу, практично не рахуючись із кордонами, організувати індустрію інформаційних послуг. Створюється реальна можливість для багатьох країн, у тому числі й для України, поступово піднятися до рівня сучасних вимог і можливостей інформаційного суспільства, до рубежу інформатизації Європи. Із деяким відставанням українські компанії повторюють шлях зарубіжних, які вже усвідомили, що для ефективної діяльності на світовому чи внутрішньому ринках потрібно ефективно управління всіма аспектами діяльності, яке певною мірою залежить від впровадження інформаційних технологій.

Найбільш актуальними для українських компаній нині є ERP-системи, представлені переважно продуктами західних фірм: SAP, Oracle, BAAN, PeopleSoft і Platinum. Найпоширенішими програмними продуктами, які впроваджуються в Україні, є програмні продукти закордонних компаній, що відповідають вимогам світового рівня: Oracle corporation (система Oracle Application), SAP AG (система R/3), Scala (Scala) і Baan Company (система Baan IV). Дані корпоративні системи впроваджуються на підприємствах різноманітної галузевої специфіки, дають змогу здійснювати стандартний набір функцій і складаються з функціонального набору модулів управління підприємством.

SAP є одним із найкращих системних ERP-рішень, представлених на ринку сьогодні, поряд із нечисленною групою інших програм подібного роду. Компанія SAP є провідним виробником стандартного прикладного програмного забезпечення, призначеного для промислових підприємств. Список українських підприємств – клієнтів фірми SAP в Україні очолюють Національний банк України, металургійний комбінат «Азовсталь», ПАТ «Полтаваобленерго», ПАТ «Дніпроенерго», АТ «Укртатнафта», ПАТ «Дніпроспецсталь».

Двома основними розробками компанії SAP є програмні продукти, іменовані R/2 та R/3. Система R/2 функціонує на основному комплекті таких виробників, як IBM та Siemens. Система R/3 стала провідним продуктом компанії, прибутки від якого становлять найбільшу частку загального річного доходу SAP [13]. У системі R/3 відображений світовий досвід ефективного менеджменту підприємствами та корпораціями, що дає змогу в широкому діапазоні підтримувати бізнес-процеси, необхідні для діяльності будь-якого сучасного підприємства, зокрема: фінансову бухгалтерію; облік витрат; облік основних засобів; управління проектами; планування й управління виробництвом; управління інвестиціями; матеріально-технічне постачання; збут, відвантаження, фактурування продукції, технічне обслуговування і ремонт обладнання; управління кадрами; документообіг.

У кожній країні, де використовується корпоративна система R/3, вона адаптується до національних та мовних особливостей, при цьому зберігається можливість одночасного використання кількох мов і варіантів фінансового законодавства. Продукт компанії R/3 впроваджений у понад 15 тис. підприємствах світу. Зокрема, клієнтами SAP є такі відомі фірми, як BMW, Mercedes-Benz AG, Adidas, General Electric, Philips, IBM, Telecom AG та багато інших. В Україні корпоративна система R/3 застосовується на ПАТ «Жидачівський целюлозопаперовий комбінат», на Чорнобильській АЕС, у Міністерстві енергетики та вугільної промисловості України, на ПАТ «Металургійний комбінат «Азовсталь»; до початку антитерористичної операції на сході

країни застосовувалася на ВАТ «Донецький металургійний комбінат» [14].

Низка українських виробників програмного забезпечення позиціонує свої системи як ERP. Насамперед, це системи: «Фінексперт», «ІТ-Підприємство», «Мегаполіс», BSI, Bob's World AG, «ПАРУС-Підприємство 8», «1С: Підприємство 8.0».

Розробка «ІТ-Підприємство» орієнтована на автоматизацію великих і середніх промислових підприємств. Ця система дає змогу оптимізувати бізнес-процеси підприємства і включає модулі для управління виробництвом (MRP II, MES, APS), управління фінансами, бюджетування та контролінгу, управління ланцюгами поставок, управління якістю, управління ремонтами, бухгалтерського та податкового обліку, управління персоналом і розрахунку зарплати, OLAP-аналізу і т. д. З «ІТ-Підприємство» в Україні працюють: НВК газотурбобудування «Зоря» – «Машпроект», Нижньодніпровський трубопрокатний завод, «Росава» (Біла Церква), «Азот» (Черкаси), Полтавський ГЗК, «Хімволокно» (Чернігів) та ін. До основних переваг роботи можна віднести апробовані бізнес-рішення та відпрацьовану на практиці методологію реалізації комплексних проектів автоматизації.

Але, незважаючи на те що у вищезгаданих системах сконцентровано останні досягнення світової практики автоматизації управління підприємствами, їх упровадження на українських ринках пов'язано з низкою труднощів. Одним із головних питань для українських підприємств є питання змін в управлінському та бухгалтерському обліку, які виникають під час упровадження ERP-системи.

Функціональне призначення компонентів інформаційних систем полягає у реєстрації та накопиченні економічної інформації, сформованої у процесі фінансово-господарської діяльності підприємства. Вхідні компоненти, що забезпечують інформаційні системи управління, генерують інформацію як вхідний ресурс для менеджерів усіх керуючих рівнів у необхідних для них форматах. Комбінації формування інформації як вхідного ресурсу є багатоваріантними, що зумовлене змістом вирішення управлінської проблеми. У такому контексті підвищується цінність бухгалтерського фінансового обліку, фінансової звітності, фінансового аналізу, управлінського обліку та внутрішньої звітності, системи бюджетування, управлінського аналізу, планування для цілей управління.

Впровадження систем ERP в організації часто супроводжується суттєвими змінами в організаційній структурі та способах роботи [15].

Аналіз джерел із бухгалтерського обліку, які присвячені визначенню впливу систем ERP на організаційні практики компаній, показав, що системи ERP сприяють зміні бухгалтерського обліку [9; 16; 17]. Наприклад, Quattrone and Norper виявили докази того, що складності в

проектах ERP також зумовлені логікою обліку, вписаною в ERP-системи [16].

Відповідно до цих висновків, Wagner et al. [17] надають докази того, що впровадження систем ERP може створити опір в організаціях завдяки новій логіці організації, яка поєднується із системою ERP. Це, своєю чергою, може викликати переконфігурацію та перекодування системи ERP. Dechow and Mouritsen [9] демонструють, що системи ERP мають свою власну логіку, вписану в систему, техніко-логіку, створення нових організаційних кордонів і переміщення старих кордонів через конфігурацію структури системи. Ці техніко-логічні умови та завдання встановлені системами та практиками, які існували в організації. Таким чином, установлені функціональні межі, наприклад між логістикою і бухгалтерським обліком, розмиваються та змінюються.

Розширення обліково-аналітичного забезпечення управлінського процесу за рахунок удосконалення інформаційних потоків компонентів ERP-системи являє собою процес безперервного та цілеспрямованого збору відповідних даних, які необхідні для розрахунку оцінних індикаторів реалізації цільової спрямованості моделі управління підприємством. Насамперед, необхідно максимально розширити можливості бухгалтерського обліку та фінансової звітності для цілей управління, а потім сформулювати дієву систему управлінського обліку та внутрішньої звітності.

Повна автоматизація обліку дасть змогу вивільнити робочий час від виконання рутинних ділянок облікової роботи. Відбудеться заміна власне облікових функцій персоналу на контрольні. Облікові процедури будуть виконуватися без прямої участі працівників підприємства, а лише під їхнім контролем. У фахівців з обліку і управління з'явиться більше можливостей для вдосконалення облікової системи.

На жаль, безперечні переваги ERP-систем, такі як відповідність стандартам, комплексність пропонованого рішення, багатий досвід впровадження, високий рівень супроводу і сервісних послуг, в українських умовах можуть обернутися недоліками, оскільки стандарти можуть не збігатися, комплексність рішення може понизити гнучкість системи, західний досвід не дасть переваг в Україні. Необхідне повне розуміння керівництвом необхідності запровадження інформаційних технологій; усвідомлення, що інформаційна система є системою управління, а не системою обліку; що інформаційна система повинна відповідати вимогам і стандартам управління ERP. Саме тому ERP-системи повинні враховувати вітчизняне законодавство та особливості управління.

У багатофункціональних ERP-системах для великих компаній (Oracle, Microsoft, SAP, SSA GLOBAL (Baan)) і системах, орієнтованих на середні підприємства (Platinum, SunSystems,

Scala, Exact Globe, Navision), заздалегідь закладена функціональність обліку за Міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ) із великими можливостями для користувачів, у чому й полягає головна перевага даних систем над програмними продуктами українських та російських постачальників. Але це вимагає від українських підприємств повноцінного впровадження обліку за МСФЗ, що ще не є обов'язковим для багатьох із них. Переважна частина українських підприємств ще веде облік лише згідно з Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (НП(С)БО) або тільки починає вести облік за МСФЗ. Під час впровадження ERP-системи потрібно буде вести подвійний облік і за НП(С)БО, і за МСФЗ, фактично на підприємстві буде працювати дві бухгалтерії, що підвищить вартість такого обліку.

До того ж попередньо необхідно буде вирішити низку завдань. Спочатку необхідно провести аналіз (або розроблення) поточної облікової політики компанії за МСФЗ. Результатом такого аналізу має стати перелік найбільш проблемних ділянок, що підлягають автоматизації. Далі розробити механізм формування фінансової звітності, план рахунків відповідно до МСФЗ залежно від положень вибраної облікової політики компанії, вимог до фінансової звітності. І, нарешті, розробити господарські операції і на їх підставі первинні документи за МСФЗ та сформулювати правила переносу даних НП(С)БО в систему обліку за МСФЗ, визначити ролі для розмежування прав доступу до системи і призначити функціональні обов'язки для користувачів. При цьому необхідно не забувати про якісний аналіз існуючих бізнес-процесів компанії, який дасть змогу внести необхідні зміни в уже сформовану структуру бізнес-процесів.

Процес зміни економічної системи в Україні потребує переосмислення теоретичних і методичних підходів до управління підприємством, розроблення заходів для поліпшення якості рішень з інформаційного забезпечення в галузі сталого розвитку, а оскільки бухгалтерський облік є джерелом інформації для управлінського персоналу, то необхідним є поглиблення управлінської орієнтації бухгалтерського обліку. Тобто необхідне підвищення інформативності бухгалтерського обліку і забезпечення інформаційних потреб управління. Одним із напрямів посилення управлінської спрямованості бухгалтерського обліку є розуміння ролі й значення останнього під час прийняття управлінських рішень.

Повнофункціональна ERP-система стає єдиним фундаментом для вирішення важливих стратегічних й управлінських завдань, а не лише інструментом автоматизації типових для корпорації процесів, наприклад планування витрат або розрахунку собівартості.

На відміну від фінансового обліку з досить загальними стандартами (МСФЗ) загальних

стандартів проектування системи управлінського обліку та проведення управлінського обліку немає. Але автоматизація управлінського обліку потрібна в сучасних умовах на кожному підприємстві, оскільки кінцевою метою управлінського обліку є допомога керівництву у досягненні стратегічної мети підприємства. Реалізація функції контролінгу можлива із застосуванням відомої інформаційної системи SAP R/3.

Упровадженню SAP-системи передують постановка стратегічних цілей компанією. Наприклад, стратегічними цілями Національного банку України перед впровадженням SAP/R3 стали: створення єдиного безпечного інформаційного простору, який дає змогу реалізувати загальний стандартний набір моделей, операцій і процесів, що функціонує в режимі реального часу, для фінансового, матеріального та управлінського обліку; створення єдиного інтегрованого рішення замість великої кількості локальних облікових систем для ведення комплексного обліку всіх видів фінансово-господарських операцій та планування в рамках цього рішення, отримання консolidованої звітності; створення аналітичної системи для керівництва на основі облікових операцій в єдиному інтегрованому рішенні; у рамках єдиного інтегрованого рішення забезпечення поліпшення прозорості контролю доходів і витрат, оперативне управління бюджетом; підвищення достовірності інформації та забезпечення її доступності в режимі реального часу на всіх рівнях управління.

Але в умовах сьогодення українська практика показує, що результати автоматизації управлінського обліку часто не виправдовують очікувань. На думку експертів, є неадекватне розуміння ролі автоматизації в підвищенні ефективності системи управління підприємством. Досвід українських суб'єктів господарювання засвідчує, що головна проблема виникає ще до початку написання концептуального плану проекту впровадження системи.

Будь-яка програма з найбільшим набором варіантів функціональних можливостей являє собою лише інструмент для роботи з інформацією, а ефективність її застосування визначається не якістю самого продукту, а компетентністю користувача [18] та належним рівнем його кваліфікації та підготовки. Отже, варто прислухатися до порад, що стосуються прийняття рішення про впровадження та подальше успішне використання ERP SAP R/3 у фінансово-господарській діяльності компанії, від фахівців, які стали першими, хто ризикнув запустити реалізацію проекту автоматизації на базі ERP SAP R/3 [19].

Отже, перш ніж впроваджувати інформаційну систему, необхідно впровадити систему управлінського обліку хоча б на рівні «локальних комп'ютерів» із працюючими на них спеціалістами, розробити принципи управлінської

облікової політики та формати управлінської звітності, що адекватно відображатимуть економічну реальність і під які в майбутньому можна буде налаштувати потужне програмне забезпечення. Під час упровадження системи управлінського обліку українські компанії повинні брати собі за основу оцінку витрат на введення управлінського обліку з огляду на обсяги його діяльності та діяти так, щоб ефект від налагодження такої системи перевищував витрати на її розроблення й функціонування.

Щоб отримати позитивний результат від упровадження такої інтегрованої системи, як ERP SAP R/3, передусім необхідно провести глибокий аналіз бізнес-процесів компанії, підготувати спеціалістів, готових до продуктивного старту програмного комплексу, налагодити чітку взаємодію з консалтинговими фірмами або відповідними консультантами для розроблення та реалізації завдань компанії, а також забезпечити технологічний бік процесу.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Необхідність упровадження сучасних інформаційних систем дає змогу забезпечити трансформацію систем обліку інформації, що набуває особливого значення в умовах структурних трансформацій, характерних для переходу до цифрової економіки. Актуальність упровадження сучасних інформаційних систем зумовлена подоланням структурних протиріч, характерних для економіки країн, що розвиваються, таких як: низький рівень використання інформаційних технологій населенням, несприятливе середовище для розвитку ІТ-інфраструктури, низький рівень готовності до використання інформаційних технологій із боку бізнесу та органів влади, слабкий вплив інформаційних технологій на економічну і соціальну сферу.

Однією із сучасних інформаційних систем є ERP-система, яка дає змогу компаніям інтегрувати всі бізнес-процеси, швидше обробляти звітність та аналіз інформації, а також надавати інформацію в реальному часі. Системи ERP установлюють єдині стандарти управління інформаційними потоками через інтеграцію даних. Вони забезпечують прозорість використання інформації шляхом детального представлення організаційних процесів та своєчасного надання інформації до функціональних підрозділів компанії. Із цих причин системи ERP з успіхом застосовуються багатонаціональними компаніями з їхньою глобальною діловою актив-

ністю, що дало змогу забезпечити досконалий контроль над розосередженими виробничими і сервісними підрозділами. Серед українських компаній, які застосовують у своїй діяльності ERP-системи, – Національний банк України, металургійний комбінат «Азовсталь», ПАТ «Полтаваобленерго», ПАТ «Дніпроенерго», АТ «Укртатнафта», ПАТ «Дніпроспецсталь». Це великі системоутворюючі компанії, які активно розвиваються.

Але водночас застосування ERP-систем у системах обліку компаній передбачає вирішення низки завдань:

- аналіз (або розроблення) поточної облікової політики компанії за МСФЗ, результатом чого має стати перелік найбільш проблемних ділянок, що підлягають автоматизації;

- розроблення механізму формування фінансової звітності, плану рахунків відповідно до МСФЗ залежності від положень вибраної облікової політики компанії, вимог до фінансової звітності;

- розроблення господарських операцій і на їх підставі первинних документів за МСФЗ та формування правил переносу даних НП(С)БО в систему обліку за МСФЗ;

- визначення ролі для розмежування прав доступу до системи і призначення функціональних обов'язків для користувачів.

У сучасних умовах управління робота в системі SAP ERP забезпечить підприємству однакові підходи до розрахунку вартості послуг, установить єдині правила обліку операцій, відображення доходів від послуг. Результатом успішного впровадження ERP-системи буде: збільшення ліквідності підприємства за рахунок зміни структури його активів, зменшення в частці оборотних активів дебіторської заборгованості; більш ефективне використання коштів підприємства за рахунок збільшення загальної оборотності як усього капіталу у цілому, так і окремих його частин; зниження потреби підприємства в оборотних коштах за рахунок підвищення ритмічності роботи.

Автоматизована система обліку сучасного підприємства повинна інтегруватися в інформаційне середовище сучасного електронного бізнесу. Залучення суб'єктів господарювання та інституцій до електронних взаємовідносин дасть змогу сформувати інформаційну площадку, завданням якої є прогнозування та планування діяльності підприємства на основі облікової інформації.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. The Global Information Technology Report. URL: http://www3.weforum.org/docs/GITR2016/WEF_GITR_Full_Report.pdf (дата звернення: 03.05.2019).
2. The Global Information Technology Report 2014. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalInformationTechnology_Report_2014.pdf. (дата звернення: 03.05.2019).
3. Alves M.C., Matos S.I.A., ERP adoption by public and private organizations – A comparative analysis of successful implementations. *Journal of Business Economics and Management*. 2013. Vol. 14(3). P. 500–519.

4. Davenport T. Putting the Enterprise into the Enterprise System. *Harvard Business Review*. 1998. Vol. 76 (4). P. 121–131.
5. Fahy M., Lynch R. Enterprise Resource Planning (ERP) systems and strategic management accounting. *XXII Congresso Anual da European Accounting Association*. Bordéus, França, 1999. 5–7 de maio.
6. Granlund M., Malmi T. Moderate impact of ERPS on management accounting: a lag or permanent outcome? *Management Accounting Research*. 2002. Vol. 13 (3). P. 299–321.
7. Addo-Tenkorang R., Helo, P. Enterprise resource planning (ERP): a review literature report. *Proceedings of the World Congress on Engineering and Computer Science*. 2011. Vol. 2.
8. Cooper D.J., Ezzamel, M. Globalization discourses and performance measurement systems in a multinational firm. *Accounting, Organizations and Society*. 2013. Vol. 38. № 4. P. 288–313.
9. Dechow N., Mouritsen J. Enterprise resource planning systems, management control and the quest for integration. *Accounting, Organizations and Society*. 2005. Vol. 30. № 7/8. P. 691–733.
10. Tarhini A., Ammar H., Tarhini T., Masa'deh R. Analysis of the Critical Success Factors for ERP implementation from stakeholders perspective: A systematic review. *International Business Research*. 2015. Vol. 8 (4). P. 25–40. URL: <http://dx.doi.org/10.5539/ibr.v8n4p25> (дата звернення: 02.05.2019).
11. Куцик П.О. Бухгалтерський облік у сучасних інформаційних системах класу ERP. *Вісник Львівської комерційної академії*. 2011. № 35. С. 202–205.
12. Івахненко С.В., Мелих О.В. Фінансовий контролінг: методи та інформаційні технології. Київ : Знання, 2009. 319 с.
13. Євдокімов В.В. Корпоративні інформаційні системи: проблеми впровадження та аналіз ефективності. *Наукові праці КНТУ. Економічні науки*. 2009. Вип.16. № 1. С. 227–235.
14. Ілленко Р.В. Впровадження та використання інформаційних технологій у системі вищої освіти ЄС. *Економіка і управління*. 2015. Вип. 1. С. 134–140.
15. Kallunki J.-P., Laitinen E. K., Silvola, H. Impact of enterprise resource planning systems on management control systems and firm performance. *International Journal of Accounting Information Systems*. 2011. Vol. 12 (1). P. 20–39.
16. Quattrone P., Hopper T. A 'time-space odyssey': management control systems in two multinational organizations. *Accounting, Organizations and Society*. 2005. Vol. 30. P. 735–764.
17. Wagner E.L., Moll J., Newell S. Accounting logics, reconfiguration of ERP systems and the emergence of new accounting practices: a sociomaterial perspective. *Management Accounting Research*. 2011. Vol. 22. № 3. P. 181–197.
18. Halenko A.V., Shchypanova O.V. Dosvid vprovadzhenia systemy upravlinskoho obliku na ukrainskykh pidpriemstvakh na suchasnomu etapi. *Ekonomichnyi prostir*. 2011. Vol. 48/2. P. 317–325.
19. SAP Help Portal. URL: <http://help.sap.com>. (дата звернення: 29.04.2019).